

Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sanotun yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 25 tammikuuta 1996 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen lasten oikeuksien käytöstä.

Lasten oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi Strasbourgissa 25 päivänä tammikuuta 1996, jolloin sen allekirjoitti yhteensä seitsemän Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, muiden mukana Suomi, Ruotsi ja Islanti. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000, kun kolme jäsenmaata oli ilmaissut suostumuksensa noudattaa yleissopimusta. Sopimuksen on tällä hetkellä allekirjoittanut 24 jäsenvaltiota, joista 13 on sen hyväksynyt tai ratifioinut.

Yleissopimuksen tavoitteena on vahvistaa lasten oikeuksia siltä osin kuin ne mahdollistavat lapsen osallistumisen itseään koskeviin oikeudellisiin menettelyihin tuomioistuimissa tai vastaavanlaista valtaa käyttävissä hallinnollisissa viranomaisissa. Menettelyllisillä oikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi tiedonsaantioikeutta asiakirjoista, oikeutta ilmaista oma näkemyksensä oikeudenkäynnissä tai oikeutta nimetä edustaja oikeuskäsittelyä varten. Sen lisäksi, että yleissopimus vahvistaa lasten oikeuksia, se asettaa myös velvollisuuksia oikeusviranomaisille ja lasten edustajille muokata päätöksentekomenettelyään siten, että lapset voivat paremmin toteuttaa oikeuksiaan.

Yleissopimus täydentää Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen 4 artiklaa, jonka mukaan sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa kunkin valtion tulee nimetä ilmoituksessaan vähintään kolme perheoikeudellisten asioiden ryhmää, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan. Esityksessä ehdotetaan, että Suomi nimeäisi mainituiksi ryhmiksi isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuin käsittelyä koskevat oikeudelliset menettelyt.

Suomen voimassaoleva kansallinen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen sisältöä. Yleissopimuksen hyväksyminen ei edellytä ehdotetun voimaansaattamislain ja -asetuksen lisäksi muita lainsäädäntömuutoksia.

Esitykseen sisältyvä laki esitetään tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi 16 marraskuuta 1995 lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen, joka avattiin allekirjoitettavaksi parlamentaarisen yleiskokouksen yhteydessä 25 tammikuuta 1996. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen tuolloin kuuden muun maan muassa. Yleissopimuksen on tällä hetkellä allekirjoittanut yhteensä 24 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, joista 13 on ratifioinut tai hyväksynyt yleissopimuksen. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 heinäkuuta 2000 kolmen jäsenvaltion ilmaistua noudattavansa yleissopimusta.

2 Esityksen tavoitteet ja suhde Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimukseen

Lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen tavoitteena on sen 1 artiklan mukaan edistää lasten oikeuksia, turvata lasten oikeudet oikeudellisissa menettelyissä ja varmistaa, että lapset saavat tarvittavia tietoja ja voivat osallistua oikeusviranomaisissa heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Yleissopimus on laadittu täydentämään Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleissopimusta lapsen oikeuksista, jonka Suomi ratifioi 20 kesäkuuta 1991 (SopS 59-60/1991). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

3 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö koskee lapsen oikeudenkäynteihin ja muihin vastaaviin oikeudellisiin menettelyihin liittyviä oikeuksia sekä oikeusviranomaisten ja lapsen edustajien velvollisuuksia lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat lasta koskevien asioiden käsittely oikeusviranomaisessa. Esimerkkeinä lasta koskevista asioista on mainittu perheeseen liittyvät, erityisesti lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat oikeudenkäynnit.

Allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa Euroopan neuvoston pääsihteerille kunkin jäsenvaltion tulee nimetä ilmoituksessa vähintään kolme perheoikeuden ryhmää, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan. Esityksessä ehdotetaan, että Suomi nimeäisi mainituiksi perheoikeudellisten asioiden ryhmiksi isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyä koskevat asiat.

Isyyden vahvistamisesta koskevasta oikeudenkäynnistä säädetään isyyslain (700/1975) 4 luvussa. Isyyden vahvistamista koskeva kanne aktualisoituu tilanteessa, jossa lapsen vanhemmat eivät ole olleet lapsen syntymän aikaan avioliitossa eikä lapselle ole ilmoitettu ja hyväksytty isää isyyslain 3 luvussa tarkoitettua tunnustamismenettelyä käyttäen. Lapseksiottamisen tarkoituksena on lapseksiottamisesta annetun lain (153/1985) 1 §:n mukaan edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde lapseksiottettavan ja lapseksiottajan välille biologisista sukulaisuussuhteista riippumatta.

Huostaanotolla siirretään lastensuojelullisista syistä lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 momentin mukaan oikeus päättää lapsen olinpaikkaa, hoitoa, kasvatusta, valvontaa ja muuta huolenpitoa koskevista asioista lapsen huoltajilta sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Huostaanotetun

lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista taikka jos ennen päätöstä huostaanotosta lastensuojelulain 42 §:n 1 ja 2 momenteissa tarkoitettu lapsen, lapsen vanhemman, huoltajan tai hoitajan kuuleminen on jätetty suorittamatta, asian ratkaisee lastensuojelutoimenpiteistä vastaavan viranhaltijan sijaan hallinto-oikeus mainitun viranhaltijan hakemuksesta.

Valituista perheoikeudellisista asiaryhmistä johtuen yleissopimuksen sisältöä verrataan seuraavassa isyyslakiin, lapseksiottamisesta annettuihin säädöksiin (laki ja asetus (508/1997) lapseksiottamisesta) ja lastensuojelulakiin. Seuraavassa selostetaan artiklakohtaisesti sopimusvelvoitteiden sisältöä ja arvioidaan, miten nämä velvoitteet täytetään niissä perheoikeudellisissa asioissa, jotka ehdotetaan nimettäviksi.

I Luku Yleissopimuksen soveltamisala ja tarkoitus sekä määritelmät

1 artikla. *Yleissopimuksen soveltamisala ja tarkoitus.* Artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimusta sovelletaan alle 18-vuotiaisiin lapsiin.

Artiklan 2 kappaleessa todetaan yleissopimuksen tavoitteeksi lasten etujen mukainen oikeuksien edistäminen, lasten menettelyllisten oikeuksien turvaaminen ja näiden oikeuksien käytön helpottaminen varmistamalla, että lapset saavat joko itse tai toisten henkilöiden tai elinten kautta tietoja ja että he saavat osallistua oikeusviranomaisessa heitä koskevien asioiden käsittelyyn.

Artiklan 3 kappaleessa tarkennetaan, että yleissopimuksessa lapsia koskevien asioiden käsittelyä oikeusviranomaisessa ovat perheeseen liittyvät, erityisesti lasten huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat oikeudenkäynnit.

Artiklan 4 kappaleessa veloitetaan valtiot allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa nimeämään Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetussa ilmoituksessa vähintään kolme perheoikeudellisten asioiden ryhmää, joihin yleissopimusta tulee soveltaa.

Artiklan 5 kappaleessa annetaan sopimuspuolille mahdollisuus jatkoilmoituksella nimetä muita perheoikeudellisten asioiden ryhmiä, joihin yleissopimusta tulee soveltaa, tai antaa tietoja 5 artiklan, 9 artiklan 2 kappaleen, 10 artiklan 2 kappaleen ja 11 artiklan soveltamisesta.

Artiklan 6 kappaleessa tarkennetaan, että mikään yleissopimuksessa ei estä sopimuspuolia soveltamasta sääntöjä, jotka ovat lasten oikeuksien käytön ja edistämisen kannalta edullisempia.

Yleissopimuksen soveltamisalaa koskeva ikäraja vastaa Suomen kansallisessa lainsäädännössä asetettua täysi-ikäisyysikärajaa. Holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 2 §:ssä määritellään alaikäiseksi henkilö, joka on alle 18-vuotias. Samaa alaikäisyysikärajaa sovelletaan myös kaikessa erityislainsäädännössä kuten lapsen isyydestä, lapseksiottamisesta ja lastensuojelusta annetuissa laeissa.

Suomen kansallinen lainsäädäntö on siten yhdenmukainen yleissopimuksen 1 artiklan kanssa. Alaikäisellä on kuitenkin myös itsenäistä vaikutusvaltaa häntä koskevissa oikeudellisissa menettelyissä siten kuin erityislainsäädännössä säädetään. Näitä vaikutusmahdollisuuksia selostetaan jäljempänä erityisesti 3-5 artiklojen yhteydessä.

2 artikla. Määritelmät. Yleissopimuksen 2 artiklassa määritellään sopimuksessa käytetyt keskeiset termit. ”Oikeusviranomaisella” tarkoitetaan 2 artiklan a kohdan mukaan tuomioistuinta tai hallinnollista viranomaista, jolla on vastaavat valtuudet. ”Vanhempainvastuunkantajilla” tarkoitetaan b kohdan mukaan lapsen vanhempia ja muita henkilöitä tai elimiä, joilla on oikeus huolehtia joistakin tai kaikista vanhemmille kuuluvista velvollisuuksista. ”Edustajalla” tarkoitetaan c kohdan mukaan henkilöä kuten lakimiestä tai elintä, joka on nimetty toimimaan oikeusviranomaisessa lapsen puolesta. ”Asianmukaisilla tiedoilla” tarkoitetaan d kohdan mukaan tietoja, jotka ovat lapsen ikään ja arviointikykyyn nähden sopivia ja joita annetaan lapselle, jotta tämä kykenisi käyttämään oikeuksiaan täysimääräisesti, ellei tällaisten tietojen antaminen ole ristiriidassa lapsen hyvinvoinnin kanssa.

Määritelmät vastaavat yleisesti ottaen Suomen lainsäädännössä käytössä olevia käsitteitä. Vanhempainvastuun sijaan suomalaisessa käsitteistössä käytetään kuitenkin yleensä suppeampaa lapsen huollon käsitettä, jolla tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Voidaan sanoa, että lapsen huoltajilla tarkoitetaan Suomessa niitä vanhempainvastuunkantajia, joille on annettu vastuu lapsen huollosta. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) tämä on muotoiltu siten, että lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu (3 §). Yleensä alaikäisen edunvalvojina ovat holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 4 §:n mukaan hänen huoltajansa, mutta tuomioistuin voi määrätä myös muun henkilön alaikäisen edunvalvojaksi, esimerkiksi tilanteessa, jossa huoltajan ja lapsen välillä on eturistiriita.

II Luku Lasten oikeuksien käyttämistä edistävät menettelytapoja koskevat toimenpiteet

A Lapsen menettelylliset oikeudet

3 artikla. Oikeus saada tietoja ja ilmaista omat näkemyksensä oikeudenkäynnissä.

Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan lapselle, jolla katsotaan olevan kansallisen lainsäädännön nojalla riittävä arviointikyky, tulee häntä koskevien oikeusviranomaisessa käsiteltävien asioiden yhteydessä turvata ja hänellä tulee olla oikeus pyytää kolmenlaisia oikeuksia: 1) saada kaikki asiaan liittyvät tiedot, 2) tulla kuulluksi ja ilmaista omat näkemyksensä, ja 3) saada tieto näiden näkemysten noudattamisesta mahdollisesti aiheutuvista seurauksista ja minkä tahansa päätöksen mahdollisista seurauksista.

Isyyden vahvistaminen

Isyyslain 22 §:n mukaan isyyden vahvistamista koskeva kanneoikeus on lapsella ja miehellä, jonka tunnustamista ei maistraatti ole hyväksynyt. Lapsen puolesta puhevaltaa käyttää isyyslain 24 §:n 1 momentin nojalla lastenvalvoja tai lapsen äiti, jonka hoidossa lapsi on. Isyyslain 24 §:n 2 momentin mukaan alaikäiselle, jolla oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan on oikeus itse käyttää puhevaltaa henkilöään koskevassa asiassa, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä. Mainittu oikeudenkäymiskaaren 12 luvun säännös viittaa 15 vuotta täyttäneisiin alaikäisiin. Viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen rinnakkainen puhevalta ei tuo hänelle pelkästään oikeutta tulla kuulluksi ja ilmaista omat näkemyksensä, vaan myös oikeuden saada kaikki asiaan liittyvät tiedot mukaan lukien tiedot vaihtoehtoisista seurauksista.

Alaikäisen asianosaisasemaan perustuvaa yleistä tiedonsaantivelvollisuutta vahvistaa isyyslain 43 §:n 2 momentti, jonka mukaan lastenvalvojan on varattava 15 vuotta täyttäneelle lapselle tilaisuus

osallistua isyyden selvittämistä koskevaan neuvotteluun soveltuvin osin lapsen äidin ohella. Lastenvalvojan on isyyslain 7 §:n mukaan muun muassa selostettava neuvottelussa isyyden vahvistamisen vaikutukset lapsen oikeudellisen ja taloudellisen aseman kannalta sekä ne toimenpiteet, joihin hänen tulee ryhtyä isyyttä koskevien tietojen hankkimiseksi.

Lapseksiottaminen

Lapseksiottamisesta annetun lain 8 §:n mukaan lapseksiottamista ei voida vahvistaa tuomioistuimessa ilman lapseksiotettavan suostumusta, jos lapsi on täyttänyt 12 vuotta ja hän voi ilmaista tahtonsa. Lapseksiottamista ei myöskään voida vahvistaa vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. Lapsen mielipiteen selvittää kunnan sosiaalihuollon toimielimen ottolapsineuvonnasta vastaava viranhaltija tai sosiaali- ja terveysministeriön luvan saanut ottolapsitoimiston työntekijä.

Lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §:ssa säädetään, että ottolapsineuvonnan antajan on henkilökohtaisesti keskusteltava alaikäisen lapseksiotettavan kanssa, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Keskustelussa on pyrittävä selvittämään, miten lapsi suhtautuu lapseksiottamiseen sekä onko lapsen mielipide asiasta vakaa ja pysyvä. Keskustelun päätyttyä on 12 vuotta täyttäneelle lapseksiotettavalle varattava tilaisuus antaa suostumuksensa asiakirjalla, jonka tulee lapseksiottamisesta annetun lain 11 §:n mukaan olla päivätty ja jonka allekirjoittaa suostumuksen antaja.

Lapseksiottamisasia on luonteeltaan hakemusasia, jonka laittavat vireille lapseksiottaja tai lapseksiottajat yhdessä. Tuomioistuimen on kuitenkin omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, joka on tarpeen lapseksiottamisen vahvistamista koskevan asian ratkaisemiseksi. Tuomioistuimen on myös lapseksiottamisesta annetun lain 30 ja 31 §:n mukaan tarvittaessa kuultava kaikkia niitä henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja lapseksiottamista koskevasta asiasta, ellei se katso kuultavan mielipiteen tulleen jo luotettavasti selvitettyksi esimerkiksi ottolapsineuvonnan yhteydessä.

Huostaanoton tuomioistuin käsittely

Lastensuojelulain 86 §:n mukaan lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa lastensuojeluasiassa käsitellessä, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiaasta lasta voidaan kuitenkin kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Lastensuojelulain 86 §:ään perustuva 12-vuotiaan oikeus tulla kuulluksi täydentää hallintolainkäyttölain (586/1996) 18 §:n 3 momenttiin perustuvaa yleissäännöstä alaikäisen puheoikeudesta. Hallintolainkäyttölain mukaan alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, on huoltajansa tai muun laillisen edunvalvojansa ohella oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta. Kuten oikeudenkäyntikaaren vastaavan säännöksen (12 luvun 1 §:n 2 momentti) yhteydessä, viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen rinnakkainen puhevalta ei tuo hänelle pelkästään oikeutta tulla kuulluksi ja ilmaista omat näkemyksensä, vaan myös oikeuden saada kaikki asiaan liittyvät tiedot mukaan lukien tiedot vaihtoehdoista seurauksista.

12-vuotiaalla on oikeus tulla kuulluksi lastensuojeluasioissa jo ennen tuomioistuin käsittelyä. Lastensuojelulain 20 §:n 2 momentin mukaan 12 vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa

lastensuojeluasiassa. Hallintolain 34 §:n nojalla asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Hallintolain 34 §:ään liittyy läheisesti saman lain 36 §, jonka mukaan kuulemisilmoituksen yhteydessä on toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin. Pykälän 1 momentin mukaan lapsen toivomukset ja mielipide on selvitettävä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla jo ennen 12 ikävuotta. Lapsen mielipide voidaan lastensuojelulain 20 §:n 3 momentin mukaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lain 43 §:ssä on vielä erityisesti korostettu lapsen mielipiteen selvittämistä ja kuulemista 20 §:n mukaisesti ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamisesta.

Edellä todetun perusteella Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää yleissopimuksen 3 artiklan asettamat velvoitteet mainituissa kolmessa perheoikeudellisessa asiaryhmässä.

4 artikla. *Oikeus pyytää erityisedustajan nimeämistä.* Yleissopimuksen 4 artikla koskee lapsen oikeutta pyytää, ellei 9 artiklasta muuta johdu, joko itse tai toisten henkilöiden tai elinten välityksellä erityisedustajaa itseään koskevien asioiden oikeuskäsittelyyn, milloin kansallinen laki estää vanhempainvastuunkantajia edustamasta lasta vanhempien ja lapsen eturistiriitojen vuoksi. Valtiot voivat rajoittaa sanotun oikeuden lapsiin, joilla kansallisen lainsäädännön mukaan katsotaan olevan riittävä arviointikyky. Artiklassa viitattu 9 artikla koskee vastaavasti oikeusviranomaisen valtaa nimetä lapselle edustaja oikeudenkäyntiä varten lapsen omasta oikeudesta riippumatta.

Isyyden vahvistaminen

Isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä käyttää alaikäisen lapsen puhevaltaa isyyslain 24 §:n nojalla kunnan sosiaalitoimeen kuuluva lastenvalvoja. Lapsen äidillä, jonka hoidettavana lapsi on, on oikeus yhtäläisesti edustaa lasta, vaikka äiti ei olisikaan vielä täysi-ikäinen. Kumpikin edustaja voi toisistaan riippumatta ajaa kannetta lapsen puolesta.

Lapseksiottaminen

Lapseksiottamisesta annetun asetuksen 17 §:n mukaan jos alaikäisen lapseksi otettavan etu on ristiriidassa tai saattaa joutua ristiriitaan hänen huoltajansa tai holhoajansa edun kanssa käsiteltäessä lapseksiottamisen vahvistamista koskevaa asiaa tuomioistuimessa, tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että uskottu mies (vuonna 1999 uudistetun terminologian mukaan edunvalvoja) määrätään valvomaan lapseksi otettavan oikeutta asiassa.

Huostaanoton tuomioistuin käsittely

Lastensuojelulain 87 §:n mukaan hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi määrätä lapselle avustajan tuomioistuin käsittelyä varten, jos lapsi tai hänen laillinen edustajansa sitä pyytää tai tuomioistuin harkitsee sen määräämisen muutoin tarpeelliseksi. Jo ennen huostaanottoasian tuomioistuin käsittelyä tulee lapselle määrätä lastensuojelulain 22 §:n mukaan edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos 1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa; ja 2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

Edellä todetun perusteella Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää yleissopimuksessa asetetut velvoitteet 4 artiklan osalta.

5 artikla. *Muut mahdolliset menettelytapoja koskevat oikeudet.* Yleissopimuksen 5 artiklassa esitetään sopimuspuolten harkittavaksi myös muiden menettelytapoja koskevien oikeuksien myöntämistä lapsille heitä koskevien oikeudenkäyntien yhteydessä. Erityisesti harkittavaksi esitetään a) oikeutta pyytää apua valitsemaltaan sopivalta henkilöltä omien näkemystensä ilmaisemiseksi, b) oikeutta hakea itse tai toisten henkilöiden tai elinten avulla erillisen edustajan, asianmukaisissa tapauksissa lakimiehen, nimittämistä, c) oikeutta nimittää oma edustajansa, d) oikeutta käyttää joitakin tai kaikkia tällaisten oikeudenkäyntien osapuolten oikeuksia.

Isyyden vahvistaminen

Isyyden vahvistamisasioissa alaikäisellä on oikeudenkäynnin osapuolena asianosaisasema, mutta hänen puhevaltaansa ennen 15 ikävuotta käyttävät yksinomaan hänen lakimääräiset edustajansa. Viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen puhevaltaa käyttävät rinnakkain lastenvalvoja ja lapsen äiti, mutta lapsella on isyyslain 25 §:n 1 momenttiin perustuva oikeus kieltää oikeudenkäynnin aloitus tai jatkaminen, oikeus tulla kuulluksi (isyyslain 24 §:n 2 momentti) ja asianosaisasemaansa perustuen mahdollisuus käyttää tarvittaessa avustajaa kuulemisoikeutensa tukena (oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 1 §:n 3 momentti).

Lapseksiottaminen

Lapseksiottamisasioissa jo 12-vuotiaan lapsen suostumus on ehdoton edellytys lapseksiottamisen vahvistamiselle, mikäli lapsi voi ilmaista tahtonsa, vaikka lapsella ei ole varsinaista asianosaisasemaa hakemusasiassa käsiteltävässä asiassa. Lapseksiottamista ei myöskään voida vahvistaa vastoin alle 12-vuotiaan lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. Tuomioistuimen on tarvittaessa kuultava kaikkia niitä henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja lapseksiottamista koskevasta asiasta, mukaan lukien lasta itseään. Lapsi voi myös hakea muutosta lapseksiottamisen vahvistamista koskevassa asiassa annettuun tuomioistuimen päätökseen lapseksiottamisesta annetun lain 32 §:n mukaisesti.

Huostaanoton tuomioistuinkäsittely

Lastensuojelua koskevissa asioissa alaikäisen puhevalta on jo 12 vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja sitä nuoremmankin toivomukset ja mielipide on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lastensuojelulain 86 §:n mukaan lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiasta voidaan kuitenkin kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, on hallintolainkäyttölain 18 §:n 3 momentin mukainen asianosaisasema niissä hallintolainkäyttöön liittyvissä asioissa, jotka koskevat alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta. Lain 20 §:n mukaan asianosainen saa käyttää asiamiestä ja avustajaa.

Suomen kansallinen lainsäädäntö antaa alaikäiselle yleissopimuksen vähimmäistasoa laajemmat osallistumisoikeudet, eikä tässä yhteydessä ole aihetta harkita niiden laajentamista.

Osa B Oikeusviranomaisten asema

6 artikla. *Päätöksentekomenettely.* Yleissopimuksen 6 artiklan mukaan oikeusviranomaisen tulee lasta koskevassa oikeudenkäynnissä ennen päätöksentekoa harkita, onko sillä käytettävissään

riittävät tiedot päätöksentekoon lapsen etujen mukaisesti ja tarpeen mukaan sen tulee hankkia lisätietoja erityisesti vanhempainvastuunkantajilta.

Silloin kun lapsella katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan riittävä arviointikyky, oikeusviranomaisen tulee varmistaa, että lapsi on saanut kaikki asiaan liittyvät tiedot ja neuvotella lapsen kanssa henkilökohtaisesti asianmukaisissa tapauksissa, tarvittaessa yksityisesti. Oikeusviranomaisen tulee järjestää neuvottelu joko itse tai joidenkin henkilöiden tai elinten kautta lapsen arviointikyvyllä sopivalla tavalla, ellei tämä ole ilmeisessä ristiriidassa lapsen etujen kanssa. Lapselle tulee antaa mahdollisuus ilmaista omat näkemyksensä ja hänen näkemyksilleen tulee antaa asianmukainen painoarvo.

Isyyden vahvistaminen

Isyyslain 30 §:n mukaan tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, minkä se katsoo isyyden vahvistamista koskevan asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi. Erityisesti isyyden vahvistamista koskevissa oikeudenkäynneissä korostuu lastenvalvojan tekemä isyyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja, joka on tehty pääasiassa lapsen äidin kanssa käytyjen neuvottelujen pohjalta. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, on lastenvalvojan tullut varata lapselle tilaisuus osallistua isyyden selvittämistä koskevaan neuvotteluun isyyslain 43 §:n 2 momentin mukaisesti. Lastenvalvojan on hankittava isyyden vahvistamista varten tarpeelliset tiedot myös muilta henkilöiltä, jotka voivat antaa tietoja isyyttä koskevista seikoista sekä hankittava asiaa koskevat lääketieteelliset selvitykset lapsesta, äidistä ja miehestä, joka saattaa olla lapsen isä.

Kuten 3 artiklan yhteydessä on todettu, isyyslain 24 §:n 2 momentin mukaan 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi isyyden vahvistamista koskevassa asiassa. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan kuulla myös alle 15-vuotiasta alaikäistä. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 15 §:n 1 momentin 2 ja 6 kohdan mukaan tuomioistuin voi asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta silloin, jos asiassa esitetään arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään liittyvistä seikoista tai jos asiassa kuullaan alle 15-vuotiasta. Isyyden vahvistamisasia on tyypillisesti sellainen asia, jossa voidaan esittää arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään liittyvistä seikoista.

Lapsen näkemyksille annettava painoarvo korostuu isyyden vahvistamista koskevissa asioissa, sillä kannetta ei isyyslain 25 §:n 1 momentin mukaan voida lapsen puolesta ajaa, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa oikeudenkäyntiä.

Lapseksiottaminen

Lapseksiottamisesta annetun lain 30 §:n mukaan tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, joka on tarpeen lapseksiottamisen vahvistamista koskevan asian ratkaisemiseksi. Tuomioistuimen on lisäksi tarvittaessa kuultava kaikkia niitä henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja lapseksiottamisesta koskevasta asiasta. Kuuleminen ei kuitenkaan 31 §:n 2 momentin mukaan ole tarpeen, jos kutsua ei voida antaa kuultavalle tiedoksi tai kuultavan mielipide on jo aikaisemmin luotettavasti selvitetty taikka kuulemista on muutoin pidettävä asian ratkaisemisen kannalta aiheettomana. Käytännössä lapsen kuuleminen tapahtuu ottolapsineuvonnan yhteydessä lapsen ja ottolapsineuvonnan antajan välillä. Keskustelun sisältö raportoidaan osana ottolapsineuvonnasta annettavaa, lapseksiottamisesta annetun asetuksen 4 §:n mukaista todistusta, mutta jos tuomioistuin katsoo lapsen kuulemisen tarpeelliseksi lapseksiottamisen vahvistamista koskevan asian yhteydessä, tälle ei ole lainsäädännöstä johtuvaa estettä.

Huostaanoton tuomioistuinkäsittely

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa lastensuojeluasiana käsitellessä lastensuojelulain 86 §:n mukaan, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiasta lasta voidaan kuitenkin kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Edelleen lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen voi tapahtua suullisessa käsittelyssä tai muulla tuomioistuimen harkitsemalla tavalla.

Johtopäätöksenä edellä todetusta on, että Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää mainittujen kolmen perheoikeudellisten asioiden ryhmän osalta lasten oikeuksien käyttöä koskevan yleissopimuksen 6 artiklassa mainitut velvollisuudet.

7 artikla. *Velvollisuus toimia nopeasti.* Yleissopimuksen 7 artiklan mukaan oikeusviranomaisen tulee lasta koskevissa oikeudenkäynneissä toimia nopeasti tarpeettomien viiveiden välttämiseksi ja käytettävissä tulee olla menettelytavat, jotka takaavat oikeusviranomaisen päätösten nopean toimeenpanon. Kiireellisissä tapauksissa oikeusviranomaisella tulee tarvittaessa olla oikeus tehdä päätöksiä, jotka voidaan saattaa välittömästi voimaan. Yleissopimuksen selosteosan 48-50 kappaleissa on tarkennettu, että kiireellisillä tapauksilla tarkoitetaan lähinnä sellaisia tilanteita, joissa päätöksen viivästyminen saattaisi aiheuttaa haittaa lapsen hyvinvoinnille ja olla lapsen edun vastaista.

Isyyden vahvistaminen ja lapseksiottaminen

Isyyslain 46 §:n ja lapseksiottamisesta annetun lain 33 §:n mukaan isyyden vahvistamista tai kumoamista koskevat asiat ja lapseksiottamisen vahvistamista koskevat asiat on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisinä. Sekä isyyden että ottolapsisuhteen vahvistaminen ovat kuitenkin luonteeltaan sellaisia asioita, joissa väliaikaismääräysten antaminen ei lähtökohtaisesti ole lapsen edun mukaista toisin kuin esimerkiksi lastensuojeluasioissa. Lapsen edun mukaista on, että tuomioistuimen antama päätös lapsen oikeudellisesta vanhemmasta on mahdollisimman pysyvä ja perustuu huolellisesti selvitettyihin taustatietoihin. Tämän vuoksi isyyslaissa eikä lapseksiottamisesta annetussa laissa ei ole väliaikaismääräystä koskevia säännöksiä.

Huostaanoton tuomioistuinkäsittely

Lastensuojelulain 88 §:n nojalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä hallintotuomioistuimissa kiireellisinä. Huostaanottoa koskevaa hakemusta käsitellessään hallinto-oikeus voi lastensuojelulain 83 §:n nojalla antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatus on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta.

Johtopäätöksenä edellä todetusta on, että Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää mainittujen kolmen perheoikeudellisten asioiden ryhmän osalta lasten oikeuksien käyttöä koskevan yleissopimuksen 7 artiklassa mainitut velvollisuudet.

8 artikla. *Toimiminen omasta aloitteesta.* Yleissopimuksen 8 artiklan mukaan lasta koskevassa oikeudenkäynnissä oikeusviranomaisella tulee olla valta toimia omasta aloitteestaan kansallisen lain määrittelemissä tapauksissa, milloin lapsen hyvinvointi on vakavassa vaarassa.

Tilanteet, joissa lapsen hyvinvointi on vakavassa vaarassa, eivät yleensä koske isyyden tai lapseksiottamisen vahvistamista, vaan lastensuojeluasioita. Näissä tilanteissa sosiaaliviranomaisilla on lastensuojelulain 38 §:n nojalla oikeus sijoittaa lapsi kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää hänen hoitonsa muulla tavoin, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuollon tarpeessa. Viimesijainen päätösvalta lastensuojeluasioissa on hallintotuomioistuimilla, joille sosiaaliviranomaisten tulee alistaa päätöksensä lapsen kiireellisestä sijoittamisesta lain 39 §:n mukaisesti 30 päivän kuluessa. Hallintotuomioistuimet eivät kuitenkaan pääsääntöisesti ota asioita omatoimisesti käsiteltäväkseen, vaan hakemuksen esimerkiksi kiireellisen huostaanoton ratkaisemiseksi tekevät sosiaaliviranomaiset.

Lastensuojelulain 40 §:n nojalla lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos: 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos avohuollon toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Edellä todetun perusteella Suomen kansallinen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen 8 artiklassa asetettuja velvoitteita. Artiklan mukaan tuomioistuinten toimivallan rajat määritellään kansallisessa laissa. Suomen lastensuojelulaissa toimivalta lasten kiireellisen sijoituksen osalta on jaettu sosiaaliviranomaisten ja hallintotuomioistuinten kesken.

9 artikla. *Edustajan nimeäminen.* Yleissopimuksen 9 artiklan mukaan lasta koskevissa oikeudenkäynneissä, joissa kansallisen lainsäädännön mukaan vanhempainvastuunkantajat ovat estyneitä edustamaan lasta heidän ja lapsen välisten eturistiriitöiden vuoksi, oikeusviranomaisella tulee olla valta nimittää tällaiseen oikeudenkäyntiin lapselle erityisedustaja. Sopimuspuolten tulee lisäksi yleissopimuksen 9 artiklan toisen kappaleen mukaan harkita järjestelyjä, joiden avulla lasta koskevissa oikeudenkäynneissä oikeusviranomaisella on valta nimittää lapselle erillinen edustaja, sopivissa tapauksissa lakimies.

Isyyden vahvistaminen

Kuten edellä 4 artiklan kohdalla on todettu, isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä käyttää alaikäisen lapsen puhevaltaa isyyslain 24 §:n nojalla kunnan sosiaalitoimeen kuuluva lastenvalvoja. Lapsen äidillä, jonka hoidettavana lapsi on, on oikeus yhtäläisesti edustaa lasta, vaikka äiti ei olisikaan vielä täysi-ikäinen. Kumpikin edustaja voi toisistaan riippumatta ajaa kannetta lapsen puolesta. Lastenvalvojan tehtävänä on toimia isyyden selvittämisen- ja vahvistamisenmenettelyn aikana lapsen edun valvojana niissä rajoissa, mitä lainsäädäntö hänen toimivallalleen asettaa. Isyyden vahvistamista koskevaa kannetta lastenvalvoja ei kuitenkaan voi isyyslain 25 §:n 2 momentin mukaan ajaa viittatoista vuotta nuoremman lapsen puolesta vastoin äidin tahtoa. Lakimääräisen lapsen puolesta toimivan erityisedustajan eli lastenvalvojan lisäksi lapsi voi halutessaan käyttää oikeudellista avustajaa kuulemisoikeutensa tukena.

Lapseksiottaminen

Lapseksiottamisesta annetun asetuksen 17 §:n mukaan jos alaikäisen lapseksi otettavan etu on ristiriidassa tai saattaa joutua ristiriitaan hänen huoltajansa tai holhoojansa edun kanssa käsiteltäessä lapseksiottamisen vahvistamista koskevaa asiaa tuomioistuimessa, tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että uskottu mies määrätään valvomaan lapseksi otettavan oikeutta asiassa.

Huostaanoton tuomioistuinkäsittely

Lastensuojelulain 87 §:n mukaan hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi määrätä lapselle avustajan tuomioistuinkäsittelyä varten, jos lapsi tai hänen laillinen edustajansa sitä pyytää tai tuomioistuin harkitsee sen määräämisen muutoin tarpeelliseksi. Jo ennen huostaanottoasian tuomioistuinkäsittelyä tulee lapselle määrätä lastensuojelulain 22 §:n mukaan edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos 1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa; ja 2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

Lastensuojelulain menettelyllisiä oikeuksia täydentävät hallintolainkäyttölain yleiset säännökset. Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, on hallintolainkäyttölain 18 §:n 3 momentin mukainen asianosaisasema niissä hallintolainkäyttöön liittyvissä asioissa, jotka koskevat alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta. Lain 20 §:n mukaan asianosainen saa käyttää asiamiestä ja avustajaa.

Edellä todetun perusteella Suomen kansallinen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen 9 artiklan 1 kappaleessa asetettuja velvoitteita. Eturistiriitatilanteiden lisäksi ei ole katsottu tarpeelliseksi harkita yleissopimuksen 9 artiklan toisen kappaleen mukaisen erillisen lapsen edustajan määräämistä lapselle.

Osa C Edustajien asema

10 artikla. Yleissopimuksen 10 artiklan mukaan edustajan tulee lasta koskevissa oikeudenkäynneissä antaa lapselle kaikki asiaan liittyvät tiedot ja esittää lapselle selvityksiä koskien hänen näkemystensä noudattamisesta aiheutuvia mahdollisia seurauksia ja edustajan toimien mahdollisia seurauksia, jollei tämä ole ilmeisessä ristiriidassa lapsen etujen kanssa ja lapsella katsotaan olevan riittävä arviointikyky. Lisäksi hänen tulee määritellä lapsen näkökannat ja esittää ne oikeusviranomaiselle. Yleissopimuksen 10 artiklan toisen kappaleen mukaan sopimuspuolten tulee harkita edellä mainittujen velvollisuuksien laajentamista koskemaan myös vanhempainvastuunkantajia.

Isyyden vahvistaminen

Isyyslain 43 §:n 2 momentin mukaan lastenvalvojan on varattava 15 vuotta täyttäneelle lapselle tilaisuus osallistua isyyden selvittämistä koskevaan neuvotteluun soveltuvin osin lapsen äidin ohella. Isyyden selvittämistä koskevassa neuvottelussa lastenvalvoja selostaa isyyden vahvistamisen vaikutukset lapsen oikeudellisen ja taloudellisen aseman kannalta. Lisäksi neuvottelussa selostetaan ne toimenpiteet, joihin lastenvalvojan tulee ryhtyä isyyttä koskevien tietojen hankkimiseksi. Isyyden selvittäminen tehdään yleensä ennen isyyden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin alkua, mutta ellei isyyden selvittämistä ole toimitettu ennen haasteen pyytämistä, on lastenvalvojan viipymättä huolehdittava isyyden selvittämisestä ja laadittava siitä pöytäkirja ennen tuomioistuinkäsittelyä.

Lastenvalvoja tai lapsen äiti eivät voi ajaa isyyden vahvistamista koskevaa kannetta, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa oikeudenkäyntiä ja hänellä on oikeus itse käyttää puhevaltaa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla. Erillistä lakiin perustuvaa äidille asetettua tiedonanto- ja selvitysvelvollisuutta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa ei ole harkittu Suomessa tarpeelliseksi. Itse asiassa lapsen äiti voi estää sekä lapsen isyyden selvittämisen että isyyden vahvistamista koskevan kanteen ajamisen isyylain 8 §:n 2 momentin ja 25 §:n 2 momentin nojalla.

Lapseksiottaminen

Jos lapseksi otettavalle on määrätty lapseksiottamisesta annetun asetuksen 17 §:n mukaan uskottu mies tilanteessa, jossa lapseksi otettavan etu on ristiriidassa tai saattaa joutua ristiriitaan hänen huoltajansa tai holhoojansa kanssa, sovelletaan lapsen edustajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin holhoustoimesta annettua lakia (442/1999). Uskotulla miehellä (vuonna 1999 uudistetun terminologian mukaan edunvalvojalla) ei ole sanotun lain 29 §:n 3 momentin mukaan kelpoisuutta antaa suostumusta päämiehensä puolesta esimerkiksi lapseksiottamiseen. Lisäksi, ennen kuin edunvalvoja tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, hänen on lain 43 §:n mukaan tiedusteltava päämiehensä mielipidettä, jos asiaa on tämän kannalta pidettävä tärkeänä ja kuuleminen voi tapahtua ilman huomattavaa hankaluutta. Kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos päämies ei kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Huostaanoton tuomioistuinkäsittely

Elleivät lapsen vanhemmat tai muut huoltajat edusta lasta, lasta edustaa tuomioistuinkäsittelyssä lain 87 §:n 1 momentin mukaan hänelle erikseen määrätty avustaja. Oikeudenkäyntiavustajalla on huolelliseen asianajoon liittyvä yleinen tiedotus- ja selvitysvelvollisuus päämiestänsä kohtaan siitä riippumatta, onko päämiehenä alaikäinen vai aikuinen.

Jo ennen tuomioistuinkäsittelyä lain 20 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lastensuojelulain 20 §:n 2 momentin mukaan kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Hallintolain 34 § sääntelee asianosaisen kuulemista hallinnollisissa asioissa. Sen mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Yleislakina hallintolaki täydentää lastensuojelulain menettelyä koskevia säännöksiä.

Edellä todetun perusteella Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää yleissopimuksen 10 artiklassa asetetut velvoitteet.

Osa D Tiettyjen määräysten laajentaminen

11 artikla. Yleissopimuksen 11 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee harkita 3 (oikeus saada tietoja ja ilmaista omat näkemyksensä), 4 (lapsen oikeus pyytää erityisedustajan nimeämistä) ja 9 (edustajan nimeäminen oikeusviranomaisen aloitteesta) artiklojen määräysten laajentamisesta lasta koskeviin menettelyihin muissa elimissä ja lapsia koskeviin asioihin, jotka eivät ole oikeuskäsittelyn kohteena.

Isyyslain 43 §:n ja lastensuojelulain 20 §:n nojalla edellä mainitut oikeudet ovat soveltuvin osin käytössä viranomaiskäsittelyn aikana jo ennen isyyden vahvistamista tai lastensuojeluasioita koskevia oikeudenkäyntejä. Tässä vaiheessa ei ole harkittu tarpeelliseksi soveltaa mainittuja artikloja tätä laajemmin.

Osa E Kansalliset elimet

12 artikla. Yleissopimuksen 12 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee kannustaa lapsen oikeuksien edistämistä ja käyttöä muun muassa sellaisten elinten välityksellä, jotka harjoittavat seuraavia toimintoja: a) tekevät ehdotuksia lasten oikeuksien käyttöön liittyvien lakien kehittämiseksi, b) esittävät mielipiteitä lasten oikeuksien käyttöön liittyvistä lakiehdotuksista, c) antavat lasten oikeuksien käyttöön liittyvää yleistietoa tiedotusvälineille, yleisölle ja henkilöille ja elimille, jotka käsittelevät lapsia koskevia kysymyksiä, ja d) ottavat selvää lasten näkemyksistä ja antavat heille asiaan kuuluvaa tietoa.

Suomeen perustettiin lapsiasiavaltuutetusta annetulla lailla (1221/2004) lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen edistämiseksi lapsiasiavaltuutetun tehtävä ja lapsiasianeuvottelukunta, jotka aloittivat toimintansa vuosina 2005-2006. Lapsiasiavaltuutetun tulee siitä annetun lain mukaan 1) arvioida lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata lasten ja nuorten elinolosuhteita, 2) seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia lasten hyvinvointiin, 3) aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa, 4) pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon, 5) kehittää yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille, 6) välittää lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle sekä 7) edistää eri tavoin Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59-60/1991) toteutumista.

Eri hallinnonalojen, alue- ja paikallistason, toimialaan liittyvien järjestöjen ja muiden vastaavien tahojen asiantuntijoista kootun lapsiasianeuvottelukunnan tehtävänä on lapsiasiavaltuutetusta annetun asetuksen (274/2005) 6 §:n mukaan 1) tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja lasten aseman ja oikeuksien edistämiseksi, 2) edistää kansallisten ja kansainvälisten eri toimijoiden välistä yhteistyötä lasten asemaan ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä, 3) seurata ja arvioida kansallista ja kansainvälistä kehitystä lasta koskevissa asioissa, 4) toimia lasten aseman vahvistamiseksi yhteiskunnassa sekä vaikuttaa siihen, että asenteita yhteiskunnassa kehitetään lapsimyönteisemmiksi ja että edistetään tietojen saamista lasten asemasta ja oikeuksista sekä 5) hoitaa muita mahdollisia toimialaansa kuuluvia asioita, jotka lapsiasiavaltuutettu tuo sen käsiteltäväksi.

Edellä todetun perusteella Suomessa on toteutettu 12 artiklassa asetettu velvoite kansallisen elimen perustamiseksi edistämään artiklassa määriteltyjä toimintoja.

Osa F Muut asiat

13 artikla. *Sovittelu tai muut riitojenratkaisumenettelyt.* Yleissopimuksen 13 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee suosia sovittelua tai muita riitojenratkaisumenettelyjä ja niiden käyttöä sovintoon pääsemiseksi riitojen estämiseksi tai ratkaisemiseksi tai lasta koskevien oikeudenkäyntien välttämiseksi sopimuspuolten määrittelemissä sopivissa tapauksissa.

Avioliittolain (234/1929) 20 §:n mukaan perheessä esiintyvät ristiriidat ja oikeudelliset asiat on pyrittävä ensi sijassa selvittämään asianosaisten välisissä neuvotteluissa ja ratkaisemaan sopimuksella. Perheasioiden sovittelijat antavat pyynnöstä apua ja tukea silloin, kun perheessä esiintyy ristiriitoja. Lain 22 §:n mukaan perheasioiden sovittelun järjestämisestä kunnassa huolehtii sosiaalilautakunta. Kunnallinen ja kirkollinen perheasioiden sovittelu on avoinna kaikille perheenjäsenille heidän perheoikeudellisissa ristiriidoissaan.

Tätä sovittelumuotoa täydentää yleisissä tuomioistuimissa annettava riita-asioiden sovittelu, josta on annettu säädökset laissa riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa (663/2005). Lain 18 §:ssä tarkennetaan, miltä osin sovittelua voidaan käyttää lapsen asemaan ja oikeutta koskevien asioiden ratkaisuun. Säännöksessä viitataan lapsen elatusta tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeviin asioihin. Lain esitöiden (HE 114/2004) yksityiskohtaisissa perusteluissa tähdennetään, että sovittelu ei sen sijaan olisi mahdollista esimerkiksi isyyttä tai lapseksiottamista koskevissa asioissa, koska lapsen etu määrittää myös sovittelun rajat. Suomessa ei ole katsottu, että esimerkiksi lapsen isyys olisi sellainen asia, josta sopiminen vanhempien tai muiden osapuolien kesken olisi lapsen edun mukaista, jos asiassa hankittu näyttö osoittaa toista.

Yhtenä lastensuojelulain keskeisistä periaatteista lastensuojelulain 4 §:n mukaan on, että lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Myös lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on kuitenkin ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Ennaltaehkäisevät toimet ovat lastensuojelussakin toimenpiteiden lähtökohta, mutta ristiriitojen sovittelu ja vaihtoehtoiset riitojenratkaisumenettelyt eivät enää tule kysymykseen silloin, kun lapsen etu vaatii järeämpien lastensuojelutoimenpiteiden käyttöönottoa, tarvittaessa vastoin lapsen omaa ja hänen huoltajiensa tai muiden vanhempainvastuunkantajien tahtoa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Suomessa on järjestetty mahdollisuus sovitteluun erityisesti perheoikeudellisissa asioissa 13 artiklan mukaisesti. Artiklassa asetettu suositus ei ole velvoittava, eikä yleissopimuksen tarkoituksena ole ollut, että sovittelutie olisi mahdollinen kaikissa lapsia koskevissa perheoikeudellisissa asioissa.

14 artikla. *Oikeudellinen apu ja neuvonta.* Yleissopimuksen 14 artiklan mukaan milloin kansallisessa lainsäädännössä säädetään lapsen edustamiseen liittyvästä oikeudellisesta avusta tai neuvonnasta lapsia koskevissa oikeudenkäynneissä, tällaisia säädöksiä tulee soveltaa 4 ja 9 artiklojen kattamiin asioihin.

Suomessa oikeudellisesta avusta säädetään oikeusapulailla (257/2002). Laissa ei ole erityissäännöksiä lapsen edustamiseen liittyvästä oikeudellisesta avusta. Valtioneuvoston asetuksessa oikeusavusta (388/2002) säädetään sen 3 §:ssä, että alle 18-vuotiaan hakiessa oikeusapua hänen huoltajiensa käyttövaraa ei oteta huomioon, minkä seurauksena lapsen itsenäinen mahdollisuus saada oikeusapua helpottuu huomattavasti taloudellisesti. Jos hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää lapselle avustajan huostaanoton tuomioistuinkäsittelyyn lastensuojelulain 87 §:n 2 momentin mukaan, on avustajan määräämisestä soveltuvin osin ja avustajalle tulevasta palkkiosta ja korvauksesta voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään, riippumatta siitä, onko lapselle myönnetty tai myönnetäänkö hänelle oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua. Tältä osin oikeusapu annetaan korvauksetta. Muilta osin lapsen edustamiseen oikeudenkäynneissä liittyvät oikeudellista apua ja neuvontaa koskevat säädökset on sijoitettu lähinnä edellä mainittuun erityislainsäädäntöön, miltä osin asia on jo käsitelty 4 ja 9 artiklojen yhteydessä edellä.

15 artikla. *Suhteet muihin kansainvälisiin sopimuksiin.* Yleissopimuksen 15 artiklan mukaan lapsen oikeuksien käyttöä koskeva yleissopimus ei saa rajoittaa minkään muun sellaisen kansainvälisen sopimuksen soveltamista, jossa käsitellään lapsen ja perheiden suojelun yhteydessä esiin tulevia erityiskysymyksiä, jonka sopimuspuoli tämän yleissopimuksen sopimuspuoli on tai tulee olemaan.

III Luku Pysyvä komitea

16 artikla. *Pysyvän komitean perustaminen ja tehtävät.* Yleissopimuksen 16 artiklan mukaan yleissopimusta varten perustetaan pysyvä komitea, jonka tulee tarkastella yleissopimukseen liittyviä ongelmia. Se voi erityisesti tarkastella kaikkia asiaan liittyviä kysymyksiä, jotka liittyvät yleissopimuksen tulkintaan tai täytäntöönpanoon ja esittää täytäntöönpanoa koskevat johtopäätökset suosituksina. Suositukset tulee hyväksyä kolmen neljäsosan enemmistöllä annetuista äänistä. Pysyvä komitea voi myös esittää muutoksia yleissopimukseen ja tutkia yleissopimuksen 20 artiklan mukaisesti ehdotettuja muutoksia ja antaa neuvoja ja apua sellaisille kansallisille elimille, joilla on 12 artiklan 2 kappaleessa esitettyjä tehtäviä ja edistää niiden välistä kansainvälistä yhteistyötä.

17 artikla. *Kokoonpano.* Yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella sopimuspuolella voi olla pysyvässä komiteassa yksi tai useampi edustaja. Jokaisella sopimuspuolella on yksi ääni. Muilla Euroopan neuvoston jäsenvaltiolla tai sellaisilla Euroopan neuvoston ulkopuolisilla jäsenvaltioilla, jotka ovat osallistuneet yleissopimuksen laatimiseen, voi kuitenkin olla artiklan 2 kappaleen mukaan tarkkailija pysyvässä komiteassa. Sama koskee kaikkia muita valtioita tai Euroopan yhteisöä sen jälkeen, kun ne on kutsuttu liittymään yleissopimukseen.

Yleissopimuksen 17 artiklan 3 kappaleen mukaan jollei sopimuspuoli ole vähintään yksi kuukausi ennen kokousta ilmoittanut pääsihteerille vastalauseestaan, pysyvä komitea voi kutsua tarkkailijoina osallistumaan sen kokouksiin tai yhteen kokoukseen tai osaan kokousta yhden tai useamman seuraavista: minkä tahansa valtion, johon ei edellä ole viitattu, Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean, Euroopan yhteisön, minkä tahansa kansainvälisen hallitusten välisen elimen, minkä tahansa kansainvälisen yksityisen elimen, jolla on yksi tai useampia 12 artiklan 2 kappaleessa mainittuja tehtäviä, tai minkä tahansa kansallisen, hallituksen tai yksityisen elimen, jolla on yksi tai useampi 12 artiklan 2 kappaleessa mainituista tehtävistä.

Pysyvä komitea voi lisäksi vaihtaa tietoja sellaisten järjestöjen kanssa, jotka käsittelevät lasten oikeuksien käyttöä.

18 artikla. *Kokoukset.* Yleissopimuksen 18 artiklan 1 kappaleen mukaan Euroopan neuvoston pääsihteerin kutsuu pysyvän komitean koolle, kun kolme vuotta on kulunut tämän yleissopimuksen voimaantulopäivämäärästä lukien. Euroopan neuvoston pääsihteerin voi kutsua pysyvän komitean koolle myös milloin tahansa tämän päivämäärän jälkeen omasta aloitteestaan.

Pysyvä komitea voi 18 artiklan 2 kappaleen mukaan tehdä päätöksiä vain, jos vähintään puolet sopimuspuolista on läsnä. Artiklan 3 kappaleen mukaan jollei 16 tai 20 artiklasta muuta johdu, pysyvä komitea tekee päätökset läsnä olevien jäsenten enemmistöllä. Artiklan 4 kappaleen mukaan, jollei yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu, pysyvä komitea laatii itse omat menettelytapasääntönsä ja kaikkien tähän yleissopimukseen kuuluvien tehtävien suorittamiseksi mahdollisesti asettamiensa työryhmien menettelytapasäännöt.

19 artikla. *Pysyvän komitean raportit.* Yleissopimuksen 19 artiklan mukaan pysyvä komitea toimittaa jokaisen kokouksensa jälkeen sopimuspuolille ja Euroopan neuvoston ministerikomitealle raportin keskusteluistaan ja kaikista tekemistään päätöksistä.

Yleissopimuksen 16 artiklan mukainen pysyvä komitea on kokoontunut yleissopimuksen voimaantulon jälkeen yhden kerran vuonna 2006. Pysyvän komitean kokouksesta julkaistun raportin mukaan komitea hyväksyi kokouksessaan, johon osallistui puolet tuolloin yleissopimuksen ratifioineista tai hyväksyneistä jäsenvaltioista, toimintaansa koskevat menettelytapasäännöt. Se ei tehnyt muutosesityksiä yleissopimukseen tai antanut suosituksia yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevan keskustelun perusteella tehdyistä johtopäätöksistä. Pysyvä komitea kiinnitti huomiota siihen, että yleissopimuksen 24 allekirjoittajavaltiosta sen oli hyväksynyt tai ratifioinut vasta kymmenen jäsenvaltiota, ja kutsui jäljellä olevia allekirjoittajavaltioita ryhtymään toimiin sen hyväksymiseksi kansallisessa lainsäädännössään. Vuoden 2006 kokouksen jälkeen yleissopimuksen on hyväksynyt kolme uutta jäsenvaltiota. Seuraavaa pysyvän komitean kokousta ei ole vielä kutsuttu koolle.

IV luku Muutokset yleissopimukseen

20 artikla. Yleissopimuksen 20 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolen tai pysyvän komitean ehdottamista muutoksista yleissopimuksen artikloihin ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille ja tämä toimittaa tiedot niistä vähintään kaksi kuukautta ennen pysyvän komitean seuraavaa kokousta Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, kaikille allekirjoittajille, kaikille sopimusosapuolille, kaikille valtioille, joita on pyydetty allekirjoittamaan yleissopimus 21 artiklan määräysten mukaisesti ja kaikille sellaisille valtioille tai Euroopan yhteisölle, joita on pyydetty liittymään siihen 22 artiklan mukaisesti.

Yleissopimuksen 20 artiklan 2 kappaleen mukaan pysyvä komitea tutkii edellä olevan kappaleen määräysten mukaisesti ehdotetut muutokset ja alistaa kolmen neljäsosan enemmistöllä annetuista äänistä hyväksytyt tekstit ministerikomitealle hyväksyttäväksi. Hyväksymisen jälkeen teksti toimitetaan sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

Muutos tulee 20 artiklan 3 kappaleen mukaan voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa yhden kuukauden kuluttua päivästä, jolloin kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet pääsihteerille, että ne ovat hyväksyneet muutoksen.

Yleissopimuksen 20 artiklan mukaisia muutosehdotuksia yleissopimukseen ei ole hallituksen esityksen antopäivämäärään mennessä tehty.

V luku Loppumääräykset

Yleissopimuksen loppumääräykset vastaavat kansainvälisen oikeuden yleisiä periaatteita, jotka on kodifioitu valtiosopimusoikeutta koskevaan Wienin yleissopimukseen (SopS 32-33/1980), jonka sopimuspuoli Suomi on.

21 artikla. *Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo.* Yleissopimuksen 21 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja niille ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet sen laatimiseen.

Artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Artiklan 3 kappaleen mukaan yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin kolme valtiota, joista ainakin kaksi on

Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, on ilmaissut suostumuksensa noudattaa yleissopimusta edellä olevan kappaleen määräysten mukaisesti.

Artiklan 4 kappaleen mukaan allekirjoittajan osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa noudattaa yleissopimusta, sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin sen ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettu.

Kyseessä on yleiseen kansainvälisoikeudelliseen perustuva menettely yleissopimusten allekirjoittamisesta, ratifioinnista ja voimaantulosta.

22 artikla. *Ulkopuoliset valtiot ja Euroopan yhteisö.* Yleissopimuksen 22 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuksen tultua voimaan Euroopan neuvoston ministerikomitea voi, joko omasta aloitteestaan tai pysyvän komitean ehdotuksesta ja neuvoteltuaan sopimuspuolten kanssa, pyytää Euroopan neuvoston ulkopuolista valtiota, joka ei ole osallistunut yleissopimuksen laadintaan sekä Euroopan yhteisöä, liittymään tähän yleissopimukseen Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 21 artiklan d kohdassa esitetyllä enemmistöpäätöksellä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, jotka ovat oikeutettuja istumaan ministerikomiteassa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan jokaisen liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin sen liittymiskirjat on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

23 artikla. *Alueellinen soveltaminen.* Yleissopimuksen 23 artiklan 1 kappaleen mukaan valtio voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa määritellä alueen tai alueet, joissa tätä yleissopimusta sovelletaan.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selvityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen jollekin muulle alueelle, joka täsmennetään ilmoituksessa ja jonka kansainvälisistä suhteista se on vastuussa tai jonka puolesta sillä on valtuudet tehdä sitoumuksia. Sellaisen alueen osalta yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

Artiklan 3 kappaleen mukaan kahden edellä olevan kappaleen nojalla tehdyt selvitykset voidaan kyseisessä ilmoituksessa määritellyn alueen osalta sanoa irti pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Irtisanominen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

24 artikla. *Varaumat.* Yleissopimuksen 24 artiklan mukaan yleissopimukseen ei saa tehdä varaumia. Sen sijaan sopimuspuolet voivat 1 artiklan 4 kohdan mukaan itse valita ne vähintään kolme perheoikeudellisten asioiden ryhmää, joihin yleissopimusta sovelletaan.

25 artikla. *Irtisanominen.* Yleissopimuksen 25 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Artiklan 2 kappaleen mukaan tällainen irtisanominen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

26 artikla. *Ilmoitukset.* Yleissopimuksen 26 artiklan mukaan Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa neuvoston jäsenvaltioille, kaikille allekirjoittajille, kaikille sopimuspuolille ja kaikille

muille valtioille tai Euroopan yhteisölle, jota on pyydetty liittymään yleissopimukseen, kaikista allekirjoituksista, ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista, yleissopimuksen 21 tai 22 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä, 20 artiklan mukaisesti hyväksytyistä muutoksista ja päivästä, jolloin tällainen muutos tulee voimaan, 1 ja 23 artiklojen määräysten nojalla tehdyistä selvityksistä, 25 artiklan määräysten mukaisesti tehdyistä irtisanomisista, muista toimista, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän yleissopimukseen.

4 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Voimaansaattamislain 1 § sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne yleissopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta ja käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa.

2 §. Voimaansaattamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee voimaan.

5 Esityksen vaikutukset

Kuten edellä jaksossa 3 on selostettu tarkemmin, Suomen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen määräyksiä 1 artiklan 4 kohdan mukaan määriteltujen perheoikeudellisten asioiden ryhmien osalta (isyiden vahvistaminen, lapseksiottaminen ja huostaanoton tuomioistuinkäsittely). Esityksellä ei tämän vuoksi ennakoita olevan suoria vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön. Epäselvissä tulkintatilanteissa yleissopimus selkeyttää lasten menettelyllisten oikeuksien sisältöä mainituissa oikeudenkäynneissä ja yleissopimukseen liittymisellä voidaan ennakoita olevan välillistä vaikutusta tuleviin lasta koskevia oikeudenkäyntejä sivuaviin lainsäädäntöhankkeisiin, joissa lapsen osallistumisoikeudet voidaan jatkossa ottaa paremmin huomioon.

6 Asian valmistelu

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous kehotti suosituksessaan No. 1121 (1990) ministerikomiteaa luonnostelemaan oikeudellista asiakirjaa täydentämään YK:n lapsen oikeuksien sopimusta, joka oli hyväksytty vuotta aiemmin. Tavoitteena oli, että eurooppalaisen oikeudellisen asiakirjan avulla toteutettaisiin paremmin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 4 artiklan asettama velvoite ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Lapsen oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi Strasbourgissa 25 päivänä tammikuuta 1996, jolloin sen allekirjoitti yhteensä seitsemän jäsenvaltiota, muiden mukana Suomi, Ruotsi ja Islanti. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000, kun kolme jäsenmaata oli ratifioinut yleissopimuksen. Sopimuksen on tällä hetkellä allekirjoittanut 24 jäsenvaltiota, joista 13 on sen hyväksynyt tai ratifioinut (Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Makedonia, Puola, Ranska, Saksa, Slovenia, Tsekin tasavalta, Turkki ja Ukraina).

Yleissopimuksen hyväksymistä koskeva lakiesitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Sen hyväksymisestä on saatu lausunnot...

7 Voimaantulo

Yleissopimus tulee sen 21 artiklan 3 kappaleen mukaan voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin kolme valtiota, joista ainakin kaksi on Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, on ilmaissut suostumuksensa noudattaa yleissopimusta. Saman artiklan 4 kappaleen mukaan allekirjoittajan osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa noudattaa yleissopimusta, sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin sen ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettu.

Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000. Sen on ratifioinut tai hyväksynyt hallituksen esityksen antamishetkellä 13 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota. Suomen osalta noudatetaan voimaantulolle siis 21 artiklan 4 kappaleen mukaista määräaikaa, jolloin yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin Suomen hyväksymiskirjat on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerille.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

8 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lasten oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus kuuluu lainsäädännön alaan, sillä sen määräykset koskevat perustuslaissa turvattujen lasten oikeuksien käyttöä ja yleissopimuksen määräyksien tarkoittamista asioista on olemassa lain säännöksiä. Kansainvälisen veloitteen määräys kuuluu lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000, PeVL 12/2000 ja PeVL 45/2000).

Perustuslain 6 §:n 3 momentissa säädetään, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lasten oikeuksien käyttöä koskevan sopimuksen kaikki aineelliset määräykset (1-15 artiklat) käsittelevät välittömästi tai välillisesti lasten mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Edellä mainittujen määräysten tarkoittamista asioista on säädetty Suomessa lailla, kuten jaksossa 3 on esitetty. Eduskunnan suostumus on siten tarpeen sopimuksen hyväksymiseksi.

Lainsäädännön alaan kuuluu myös sellaisten ilmoitusten tekeminen, jotka vaikuttavat blankettimuotoisen voimaansaattamislain välityksellä Suomessa lain tasolla voimassa olevan oikeuden sisältöön. Eduskunnan suostumus tarvitaan yleissopimuksen 1 artiklan 4 kappaleen mukaisen ilmoituksen tekemiselle, jossa Suomi nimeää isyyden vahvistamisen, lapseksiottamisen ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyn niiksi perheoikeudellisten asioiden ryhmiksi, joihin yleissopimusta tulee soveltaa.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Sopimus voidaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 25 päivänä tammikuuta 1996 tehdyn lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen,

Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi ilmoittaa lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 1 artiklan 4 kappaleen mukaisiksi perheoikeudellisiksi ryhmiksi isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyä koskevat oikeudelliset menettelyt.

Koska yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotukset

Laki lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §. Strasbourgissa 25 päivänä tammikuuta 1996 tehdyn lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina, kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §. Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä päivänä kuuta 20

Tasavallan presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Sopimustekstit

LASTEN OIKEUKSIEN KÄYTTÖÄ KOSKEVA EUROOPPALAINEN YLEISSOPIMUS

Johdanto

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja tämän asiakirjan muut allekirjoittajavaltiot, jotka

katsovat, että Euroopan neuvoston päämääränä on saavuttaa suurempi yhtenäisyys jäsentensä kesken,

ottavat huomioon Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja erityisesti sen 4 artiklan, jossa sopimusvaltioiden edellytetään ryhtyvän kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin mainitussa yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi,

panevat merkille parlamentaarisen edustajakokouksen suosituksen 1121 (1990) sisällön lapsen oikeuksista,

ovat vakuuttuneita siitä, että lasten oikeuksia ja etuja tulisi edistää ja tässä tarkoituksessa lapsilla tulisi olla tilaisuus käyttää oikeuksiaan erityisesti heitä koskevissa perheoikeudellisissa oikeudenkäynneissä,

tunnustavat, että lapsille tulisi antaa asianmukaista tietoa, jotta näitä oikeuksia ja etuja voitaisiin edistää ja että lasten näkemyksille tulisi antaa niille kuuluva painoarvo, ja

tunnustavat vanhempien merkityksen lasten oikeuksien ja etujen suojelijoina ja edistäjinä ja katsovat, että valtioiden tulisi tarpeen mukaan myös osallistua tähän suojeluun ja edistämiseen, mutta

katsovat kuitenkin, että ristiriitatilanteissa on toivottavaa, että perheet pyrkivät pääsemään sopimukseen ennen kuin asia tuodaan oikeuskäsittelyyn,

ovat sopineet seuraavasta:

I Luku - Yleissopimuksen soveltamisala ja tarkoitus sekä määritelmät

1 artikla - Yleissopimuksen soveltamisala ja tarkoitus

1 Tätä yleissopimusta sovelletaan alle 18-vuotiaisiin lapsiin.

2 Tämän yleissopimuksen tavoitteena on lasten etujen mukaisesti edistää heidän oikeuksiaan, turvata heille menettelylliset oikeudet ja helpottaa näiden oikeuksien käyttöä varmistamalla, että lapset saavat joko itse tai toisten henkilöiden tai elinten kautta tietoja ja että he saavat osallistua oikeusviranomaisessa heitä koskevien asioiden käsittelyyn.

3 Tässä yleissopimuksessa lapsia koskevien asioiden käsittelyä oikeusviranomaisessa ovat perheeseen liittyvät, erityisesti lasten huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat oikeudenkäynnit.

4 Allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa kunkin valtion tulee nimetä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetussa ilmoituksessa vähintään kolme perheoikeudellisten asioiden ryhmää, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan.

5 Kukin sopimuspuoli voi jatkoilmoituksella nimetä muita perheoikeudellisten asioiden ryhmiä, joihin tätä yleissopimusta tulee soveltaa tai antaa tietoja 5 artiklan, 9 artiklan 2 kappaleen, 10 artiklan 2 kappaleen ja 11 artiklan soveltamisesta.

6 Mikään tässä yleissopimuksessa ei estä sopimuspuolia soveltamasta sääntöjä, jotka ovat lasten oikeuksien käytön ja edistämisen kannalta edullisempia.

2 artikla – Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa:

a "oikeusviranomaisella" tarkoitetaan tuomioistuinta tai hallinnollista viranomaista, jolla on vastaavat valtuudet,

b "vanhempainvastuunkantaja" tarkoittaa lapsen vanhempia ja muita henkilöitä tai elimiä, joilla on oikeus huolehtia joistakin tai kaikista vanhemmille kuuluvista velvollisuuksista,

c "edustaja" tarkoittaa henkilöä kuten lakimiestä tai elintä, joka on nimetty toimimaan oikeusviranomaisessa lapsen puolesta,

d "asianmukaiset tiedot" tarkoittaa tietoja, jotka ovat lapsen ikään ja arviointikykyyn nähden sopivia ja joita annetaan lapselle, jotta tämä kykenisi käyttämään oikeuksiaan täysimääräisesti, ellei tällaisten tietojen antaminen ole ristiriidassa lapsen hyvinvoinnin kanssa.

II Luku - Lasten oikeuksien käyttämistä edistävät menettelytapoja koskevat toimenpiteet

A Lapsen menettelylliset oikeudet

3 artikla - Oikeus saada tietoja ja ilmaista omat näkemyksensä oikeudenkäynnissä

Lapselle, jolla katsotaan kansallisen lainsäädännön nojalla olevan riittävä arviointikyky, tulee häntä koskevien oikeusviranomaisessa käsiteltävien asioiden yhteydessä turvata seuraavat oikeudet ja hänellä tulee olla oikeus pyytää näitä oikeuksia: oikeus

a saada kaikki asiaan liittyvät tiedot,

b tulla kuulluksi ja ilmaista omat näkemyksensä,

c saada tieto näiden näkemysten noudattamisesta mahdollisesti aiheutuvista seurauksista ja minkä tahansa päätöksen mahdollisista seurauksista.

4 artikla - Oikeus pyytää erityisedustajan nimeämistä

1 Ellei 9 artiklasta muuta johdu, lapsella tulee olla oikeus pyytää joko itse tai toisten henkilöiden tai elinten välityksellä erityisedustajaa itseään koskevien asioiden oikeuskäsittelyyn, milloin kansallinen laki estää vanhempainvastuunkantajia edustamasta lasta vanhempien ja lapsen eturistiriitojen vuoksi.

2 Valtiot voivat rajoittaa 1 kappaleen oikeuden lapsiin, joilla kansallisen lainsäädännön mukaan katsotaan olevan riittävä arviointikyky.

5 artikla - Muut mahdolliset menettelytapoja koskevat oikeudet

Sopimuspuolten tulee harkita muiden menettelytapoja koskevien oikeuksien myöntämistä lapsille heitä koskevien oikeudenkäyntien yhteydessä, erityisesti:

- a oikeus pyytää apua valitsemaltaan sopivalta henkilöltä omien näkemystensä ilmaisemiseksi,
- b oikeus hakea itse tai toisten henkilöiden tai elinten avulla erillisen edustajan, asianmukaisissa tapauksissa lakimiehen, nimittämistä,
- c oikeus nimittää oma edustajansa,
- d oikeus käyttää joitakin tai kaikkia tällaisten oikeudenkäyntien osapuolten oikeuksia.

B. Oikeusviranomaisten asema

6 artikla – Päätöksentekomenettely

Lasta koskevassa oikeudenkäynnissä oikeusviranomaisen tulee ennen päätöksentekoa:

a harkita, onko sillä käytettävissään riittävät tiedot päätöksentekoon lapsen etujen mukaisesti ja tarpeen mukaan sen tulee hankkia lisätietoja, erityisesti vanhempainvastuunkantajilta;

b silloin kun lapsella katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan riittävä arviointikyky:

- varmistaa, että lapsi on saanut kaikki asiaan liittyvät tiedot,
- neuvotella lapsen kanssa henkilökohtaisesti asianmukaisissa tapauksissa, tarvittaessa yksityisesti, joko itse tai joidenkin henkilöiden tai elinten kautta lapsen arviointikyvyllä sopivalla tavalla, ellei tämä ole ilmeisessä ristiriidassa lapsen etujen kanssa,
- antaa lapsen ilmaista omat näkemyksensä;

c antaa asianmukainen painoarvo lapsen ilmaisemille näkemyksille.

7 artikla - Velvollisuus toimia nopeasti

Lasta koskevassa oikeudenkäynnissä oikeusviranomaisen tulee toimia nopeasti tarpeettomien viiveiden välttämiseksi ja käytettävissä tulee olla menettelytavat, jotka takaavat oikeusviranomaisen päätösten nopean toimeenpanon. Kiireellisissä tapauksissa oikeusviranomaisella tulee olla oikeus, milloin tarkoituksenmukaista, tehdä päätöksiä, jotka voidaan saattaa välittömästi voimaan.

8 artikla - Toimiminen omasta aloitteesta

Lasta koskevassa oikeudenkäynnissä oikeusviranomaisella tulee olla valta toimia omasta aloitteestaan kansallisen lain määrittelemissä tapauksissa, milloin lapsen hyvinvointi on vakavassa vaarassa.

9 artikla - Edustajan nimeäminen

1 Lasta koskevissa oikeudenkäynneissä, joissa kansallisen lainsäädännön mukaan vanhempainvastuunkantajat ovat estyneitä edustamaan lasta heidän ja lapsen välisten eturistiriitojen vuoksi, oikeusviranomaisella tulee olla valta nimittää erityisedustaja lapselle tällaiseen oikeudenkäyntiin.

2 Sopimuspuolten tulee harkita järjestelyjä, joiden avulla lasta koskevissa oikeudenkäynneissä oikeusviranomaisella on valta nimittää lapselle erillinen edustaja, sopivissa tapauksissa lakimies, edustamaan lasta.

C. Edustajien asema

10 artikla

1 Lasta koskevissa oikeudenkäynneissä edustajan tulee, jollei tämä ole ilmeisessä ristiriidassa lapsen etujen kanssa:

a antaa lapselle kaikki asiaan liittyvät tiedot, mikäli hänellä katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan riittävä arviointikyky,

b esittää lapselle selvityksiä, mikäli lapsella katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan riittävä arviointikyky, koskien hänen näkemystensä noudattamisesta aiheutuvia mahdollisia seurauksia ja edustajan toimien mahdollisia seurauksia,

c määrittellä lapsen näkökannat ja esittää ne oikeusviranomaiselle.

2 Sopimuspuolten tulee harkita 1 kappaleen määräysten laajentamista koskemaan vanhempainvastuunkantajia.

D. Tiettyjen määräysten laajentaminen

11 artikla

Sopimuspuolten tulee harkita 3, 4 ja 9 artiklojen määräysten laajentamista lasta koskeviin menettelyihin muissa elimissä ja lapsia koskeviin asioihin, jotka eivät ole oikeuskäsittelyn kohteena.

E. Kansalliset elimet

12 artikla

1 Sopimuspuolten tulee kannustaa lasten oikeuksien edistämistä ja käyttöä mm. 2 kappaleessa esitettyjä toimintoja harjoittavien elinten välityksellä.

2 Toimintoihin kuuluu:

- a tehdä ehdotuksia lasten oikeuksien käyttöön liittyvien lakien kehittämiseksi,
- b esittää mielipiteitä lasten oikeuksien käyttöön liittyvistä lakiehdotuksista,
- c antaa lasten oikeuksien käyttöön liittyvää yleistietoa tiedotusvälineille, yleisölle ja henkilöille ja elimille, jotka käsittelevät lapsia koskevia kysymyksiä,
- d ottaa selvää lasten näkemyksistä ja antaa heille asiaan kuuluvaa tietoa.

F. Muut asiat

13 - Sovittelu tai muut riitojenratkaisumenettelyt

Riitojen estämiseksi tai ratkaisemiseksi tai lasta koskevien oikeudenkäyntien välttämiseksi sopimuspuolten tulee suosia sovittelua tai muita riitojenratkaisumenettelyjä ja niiden käyttöä sovintoon pääsemiseksi sopimuspuolten määrittelemissä sopivissa tapauksissa.

14 artikla - Oikeudellinen apu ja neuvonta

Milloin kansallisessa lainsäädännössä säädetään lapsen edustamiseen liittyvästä oikeudellisesta avusta tai neuvonnasta lapsia koskevissa oikeudenkäynneissä, tällaisia säädöksiä tulee soveltaa 4 ja 9 artiklojen kattamiin asioihin.

15 artikla - Suhteet muihin kansainvälisiin sopimuksiin

Tämä yleissopimus ei saa rajoittaa minkään muun sellaisen kansainvälisen sopimuksen soveltamista, jossa käsitellään lasten ja perheiden suojelun yhteydessä esiin tulevia erityiskysymyksiä, jonka sopimuspuoli tämän yleissopimuksen sopimuspuoli on tai tulee olemaan.

III Luku - Pysyvä komitea

16 artikla - Pysyvän komitean perustaminen ja tehtävät

1 Tätä yleissopimusta varten perustetaan pysyvä komitea.

2 Pysyvän komitean tulee tarkastella tähän yleissopimukseen liittyviä ongelmia. Se voi erityisesti:

a tarkastella kaikkia asiaan liittyviä kysymyksiä, jotka liittyvät yleissopimuksen tulkintaan tai täytäntöönpanoon. Pysyvän komitean tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevat johtopäätökset voidaan esittää suosituksina; suositukset tulee hyväksyä kolmen neljäosan enemmistöllä annetuista äänistä,

b ehdottaa muutoksia yleissopimukseen ja tutkia 20 artiklan mukaisesti ehdotettuja muutoksia,

c antaa neuvoja ja apua sellaisille kansallisille elimille, joilla on 12 artiklan 2 kappaleessa esitettyjä tehtäviä ja edistää niiden välistä kansainvälistä yhteistyötä.

17 artikla – Kokoonpano

1 Jokaisella sopimuspuolella voi olla pysyvässä komiteassa yksi tai useampi edustaja. Jokaisella sopimuspuolella on yksi ääni.

2 Jokaisella 21 artiklassa mainitulla valtiolla, joka ei ole tämän yleissopimuksen sopimuspuoli, voi olla tarkkailija pysyvässä komiteassa. Sama koskee kaikkia muita valtioita tai Euroopan yhteisöä sen jälkeen, kun ne on kutsuttu liittymään yleissopimukseen 22 artiklan määräysten mukaisesti.

3 Jollei sopimuspuoli ole vähintään yksi kuukausi ennen kokousta ilmoittanut pääsihteerille vastalauseestaan, pysyvä komitea voi kutsua seuraavat tarkkailijoina osallistumaan kaikkiin sen kokouksiin tai yhteen kokoukseen tai osaan kokousta:

- minkä tahansa valtion, johon ei viitata edellä 2 kappaleessa,
- Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean,
- Euroopan yhteisön,
- minkä tahansa kansainvälisen hallitusten välisen elimen,
- minkä tahansa kansainvälisen yksityisen elimen, jolla on yksi tai useampia 12 artiklan 2 kappaleessa mainittuja tehtäviä,
- minkä tahansa kansallisen, hallituksen tai yksityisen elimen, jolla on yksi tai useampi 12 artiklan 2 kappaleessa mainituista tehtävistä.

4 Pysyvä komitea voi vaihtaa tietoja sellaisten järjestöjen kanssa, jotka käsittelevät lasten oikeuksien käyttöä.

18 artikla – Kokoukset

1 Kun kolme vuotta on kulunut tämän yleissopimuksen voimaantulopäivämäärästä lukien, ja Euroopan neuvoston pääsihteerin aloitteesta milloin tahansa tämän päivämäärän jälkeen, pääsihteeri kutsuu pysyvän komitean koolle.

2 Pysyvä komitea voi tehdä päätöksiä vain jos vähintään puolet sopimuspuolista on läsnä.

3 Jollei 16 ja 20 artiklasta muuta johdu, pysyvä komitea tekee päätökset läsnä olevien jäsenten enemmistöllä.

4 Jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu, pysyvä komitea laatii itse omat menettelytapasääntönsä ja kaikkien tähän yleissopimukseen kuuluvien tehtävien suorittamiseksi mahdollisesti asettamiensa työryhmien menettelytapasäännöt.

19 artikla - Pysyvän komitean raportit

Jokaisen kokouksensa jälkeen pysyvä komitea toimittaa sopimuspuolille ja Euroopan neuvoston ministerikomitealle raportin keskusteluistaan ja kaikista tekemistään päätöksistä.

IV Luku - Muutokset yleissopimukseen

20 artikla

1 Sopimuspuolen tai pysyvän komitean ehdottamista muutoksista tämän yleissopimuksen artikloihin ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille ja tämä toimittaa tiedot niistä vähintään kaksi kuukautta ennen pysyvän komitean seuraavaa kokousta Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, kaikille allekirjoittajille, kaikille sopimuspuolille, kaikille valtioille, joita on pyydetty allekirjoittamaan tämä yleissopimus 21 artiklan määräysten mukaisesti ja kaikille sellaisille valtioille tai Euroopan yhteisölle, joita on pyydetty liittymään siihen 22 artiklan määräysten mukaisesti.

2 Pysyvä komitea tutkii edellä olevan kappaleen määräysten mukaisesti ehdotetut muutokset ja alistaa kolmen neljäsosan enemmistöllä annetuista äänistä hyväksytyn tekstin ministerikomitealle hyväksyttäväksi. Hyväksymisen jälkeen teksti toimitetaan sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

3 Muutos tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa yhden kuukauden kuluttua päivästä, jolloin kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet pääsihteerille, että ne ovat hyväksyneet muutoksen.

V Luku – Loppumääräykset

21 artikla - Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo

1 Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja niille ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet sen laatimiseen.

2 Tämä yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

3 Tämä yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin kolme valtiota, joista ainakin kaksi on Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, on ilmaissut suostumuksensa noudattaa yleissopimusta edellä olevan kappaleen määräysten mukaisesti.

4 Allekirjoittajan osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa noudattaa yleissopimusta, sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin sen ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettu.

22 artikla - Ulkopuoliset valtiot ja Euroopan yhteisö

1 Tämän yleissopimuksen tultua voimaan Euroopan neuvoston ministerikomitea voi, joko omasta aloitteestaan tai pysyvän komitean ehdotuksesta ja neuvoteltuaan sopimuspuolten kanssa, pyytää Euroopan neuvoston ulkopuolista valtiota, joka ei ole osallistunut yleissopimuksen laadintaan sekä Euroopan yhteisöä, liittymään tähän yleissopimukseen Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 21 artiklan d kohdassa esitetyllä enemmistöpäätöksellä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, jotka ovat oikeutettuja istumaan ministerikomiteassa.

2 Jokaisen liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin sen liittymiskirjat on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

23 artikla - Alueellinen soveltaminen

1 Valtio voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa määrittellä alueen tai alueet, joissa tätä yleissopimusta sovelletaan.

2 Sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selvityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen jollekin muulle alueelle, joka täsmennetään ilmoituksessa ja jonka kansainvälisistä suhteista se on vastuussa tai jonka puolesta sillä on valtuudet tehdä sitoumuksia. Sellaisen alueen osalta yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

3 Kahden edellä olevan kappaleen nojalla tehdyt selvitykset voidaan kyseisessä ilmoituksessa määrittelyyn alueen osalta sanoa irti pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Irtisanominen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

24 artikla - Varaumat

Yleissopimukseen ei saa tehdä varaumia.

25 artikla - Irtisanominen

1 Sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2 Tällainen irtisanominen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua päivästä, jolloin pääsihteeri on vastaanottanut tällaisen ilmoituksen.

26 artikla - Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa neuvoston jäsenvaltioille, kaikille allekirjoittajille, kaikille sopimuspuolille ja kaikille muille valtioille tai Euroopan yhteisölle, jota on pyydetty liittymään tähän yleissopimukseen:

a kaikista allekirjoituksista,

b ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista,

c tämän yleissopimuksen 21 tai 22 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä,

d 20 artiklan mukaisesti hyväksytyistä muutoksista ja päivästä, jolloin tällainen muutos tulee voimaan,

e 1 ja 23 artiklojen määräysten nojalla tehdyistä selvityksistä,

f 25 artiklan määräysten mukaisesti tehdyistä irtisanomisista,

g muista toimista, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän yleissopimukseen.

Tämän vakuudeksi alla mainitut ovat asianmukaisesti valtuutettuina allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty (paikka)..... (aika) yhtenä englannin ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molempien tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen laatimiseen, Euroopan yhteisölle ja kaikille valtioille, joita on pyydetty liittymään tähän yleissopimukseen.

Liite

Asetusluonnos

Tasavallan presidentin asetus

lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta

Tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministerin esittelystä, säädetään:

1 §. Strasbourgissa 25 päivänä tammikuuta 1996 lasten oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus, jonka eduskunta on hyväksynyt päivänä kuuta 20 ja jonka tasavallan presidentti on hyväksynyt päivänä kuuta 20 ja jota koskeva hyväksymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan päivänä kuuta 20, tulee voimaan päivänä kuuta 20 niin kuin siitä on sovittu.

2 §. Suomi on hyväksymiskirjan tallettamisen yhteydessä antanut seuraavan ilmoituksen:

Suomi ilmoittaa yleissopimuksen 1 artiklan 4 kappaleessa tarkoitetuiksi perheoikeudellisten asioiden ryhmiksi isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyä koskevat oikeudelliset menettelyt.

3 §. Lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta päivänä kuuta 20 annettu laki (/) tulee voimaan päivänä kuuta 20.

4 §. Sopimuksen muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat asetuksena voimassa.

5 §. Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20.